

תוכן עניינים

	<p>1. מבוא</p> <p>1.1 שאלת מחקר</p> <p>1.2 השערות מחקר</p> <p>1.3 שיטת המחקר</p>
	<p>2. פרק תיאורטי</p> <p>2.1 תיאוריה ניאו ליברלית</p> <p>2.2 התיאוריה הריאליסטית</p> <p>2.3 מושג שחקן</p> <p>2.4 מושג אינטרסים – לאומי, כלכלי</p>
	<p>3. פרק היסטורי</p>
	<p>4. פרק יישומי</p> <p>4.1 מעורבות הברון רוטשילד בהתיישבות ראשון לציון</p> <p>4.2 מעורבות הברון רוטשילד בהתיישבות זכרון יעקב</p>
	<p>5. סיכום ומסקנות</p>
	<p>ביבליוגרפיה</p>

מבוא

בעבודה זו אעסוק בתרומתו של הברון רוטשילד למפעל ההתיישבות היהודית בארץ ישראל, תוך התייחסות ניכרת לאופן תרומתו הכלכלית והשלכותיה הרחבות. אתמקד בשאלה האם הברון פעל מתוך מניעים כלכליים או מתוך מניעים הומניטריים לאומיים, בנוסף, אתמקד במעורבותו והשפעתו של הברון במושבות ראשון לציון וזיכרון יעקב.

הברון חי בין השנים: 1845-1934, מוצאו היה ממשפחת בנקאים יהודית עשירה ועמידה בצרפת. את השכלתו רכש הברון בבית ספר לאצילים, שבו מצא עניין מיוחד בלימודים ההומאניים הקלאסיים ובניגוד ליתר אחיו לא היה מעורב בעסקי הבנקאות המשפחתיים. הברון מימן את ההתיישבות היהודית בא"י בתקופת העלייה הראשונה. ביקר בארץ כחמש פעמים כדי לאמוד מקרוב את התפתחות המפעל ההתיישבותי. הברון ציווה כי לאחר מותו יעלו את עצמותיו ויקברוהו באדמת א"י. עשרים שנה לאחר מותו, בשנת 1954, נתמלאה צוואתו והוא ואשתו נקברו בארץ ישראל. רוטשילד הקים מושבות חדשות, וסייע למושבות קיימות על ידי מתן מענקים ועל ידי בניית משק חקלאי מתקדם. בזכות תרומתו זו זכה לכינויים "הנדיב הידוע" ו"אבי היישוב".

בשנים 1881-1882 בעקבות הפרעות ביהודי רוסיה פעל הברון וסייע לפליטים שהגיעו לצרפת, הברון זועזע קשות מהמראות והפוגרומים והגיע להחלטה להציל את בני עמו, הפתרון היה עלייה לארץ ישראל. התעניינותו של הברון בארץ ישראל החלה בשנת 1882, כאשר נקלעו המושבות הראשונות שהוקמו על ידי הציונים הראשונים, למשבר כספי חמור שאיים על המשך קיומן, המצב החמור שהיו בו המושבות דחף את הברון רוטשילד להשקעת כספים רבים ומעורבות בניהול ותפעול המושבות.

הברון החל תרומתו בביסוסה של ראשון-לציון, בהמשך הרחיב את תחום העזרה שלו ומימן את כל המושבות החדשות זיכרון יעקב, ראש פינה ועקרון. במהלך השנים רכש הברון אדמות רבות בארץ ישראל הוא ידע שלא על היין לבדו יחיו בני המושבות, שאיפתו הייתה לטפח בארץ טיפוס של איכר יהודי המספק לעצמו את כל צרכיו ואינו נזקק לקנותם מאחרים. לכן השתדל לפתח במושבות ענפי חקלאות רבים ומגוונים. את עיקר מרצו השקיע בפיתוח המושבות. הברון הרבה לבקר בתערוכות חקלאיות ברחבי העולם, במטרה ללמוד במה ניתן לשכלל את החקלאות במושבות בארץ. מן ההשראה שקיבל בתערוכות, הורה להקים בארץ תחנות-ניסיון בתחומי חקלאות שונים. הוא השקיע כספים רבים בניסיונות להקים בית-חרושת לאריגי משי בראש-פינה, בתקווה כי הדבר ייתן תעסוקה גם לאנשי צפת. ביסוד המעלה נעשו בפקודתו ניסיונות להקים בית חרושת לבשמים. כישלונות לא הרתיעו אותו. העיקר שהמושבות יתבססו והארץ תיבנה. לשם כך הובאו ארצה מכונות חקלאיות משוכללות, נחפרו בארות והמים נשאבו מהם במנועים של נפט. כל החידושים הטכניים של אותם הימים הובאו ארצה. ברוח חזונו הגדול פיזר ממון רב לרכישת שטחי קרקע נרחבים במקומות שונים בארץ, כדי לבנות עליהן מושבות חדשות. הוא השתדל ליצור גושי התיישבות מרוכזים. כן הרחיב את השטחים סביב מושבות קיימות. הברון דאג גם לבריאותם של האיכרים. בגלל הביצות שהיו אז בארץ, ועקב תנאי ההיגיינה הירודים, השתוללה מחלת הקדחת ורבים סבלו ממחלות מעיים. הברון הקים מרפאות מרכזיות והושיב בהן רופאים, אחיות וחובשים לשם טיפול רפואי באיכרים ובמשפחותיהם. ליד המרפאות יסד בתי-מרקחת ומינה רוקחים שסיפקו תרופות לחולים. הרופאים היו יוצאים רכובים על סוסים למושבות שבסביבה, לעתים קרובות תוך סכנת נפשות ממש. הברון דאג גם להקמת בתי-ספר ולהחזקת מורים בשביל ילדי המושבות. הוא רצה מאוד ששפת הלימוד תהיה עברית. ואכן, כמה מן המורים במושבות היו ממנחי היסודות של החינוך העברי בארץ-ישראל. הוא

2. פרק תיאורטי

על מנת להבין את המניעים שהביאו את הברון רוטשילד לפעול למען מפעל ההתיישבות היהודית בארץ ישראל, אציג תיאוריות ומושגים בסיסיים אשר יסייעו בהבנת פעולותיו, תרומתו והשפעותיה בהמשך על ההתיישבות היהודית בארץ ישראל.

2.1 התיאוריה הניאו ליברלית

השקפה המסבירה איך מוסדות בינ"ל מקדמים שינויים, שת"פ, שלום ושגשוג בעולם באמצעות רפורמות משותפות. הניאו-ליברליזם שואב עידוד מהאיסור הבינ"ל, בהסכמה כללית של הציבור, על מנהגים שהיו מושרשים בעבר, כמו עבדות. התרחבות הסחר, המידע, הטכנולוגיה וכוח העבודה הנווד הניעו אירופאים לוותר על חלקים מעצמאותם הריבונית, כדי ליצור מהיחידות שהיו נפרדות בעבר קהילה פוליטית חדשה.

הגישה הניאו ליברלית עורכת הבחנה בין פוליטיקה גבוהה לפוליטיקה נמוכה. פוליטיקה גבוהה - צבא וביטחון, פוליטיקה נמוכה - חברה וכלכלה. רוב פעילות בעולם קשורה לפוליטיקה הנמוכה- פעילות שיתופית. גישה זו טוענת שהעולם הפוליטי בנוי או מורכב מערוצי תקשורת מרובים. חוסר היררכיות של הנושאים, לכן לעוצמה הצבאית תפקיד משני.

הניאו-ליברליזם מתמקד בדרכים, שהשפעות של גורמים שונים (משטר דמוקרטי, חינוך המונים, סחר חופשי, חוק וארגון בינ"ל וכו') יכולות לשפר את החיים על פני כדור הארץ. כיוון שהם רואים שינוי בתנאים הגלובליים כתהליך המתקדם כתוצאה ממאמצים משותפים. ניאו-ליברלים פועלים על יסוד הנחות שונות בבואם לבחון היבטים שונים של התהליכים העשויים לשמש לקידום שינוי ושת"פ בינ"ל, עניין בחקר התנאים שבהם עשויים אינטרסים מצטלבים וחופפים, בקרב ישויות פוליטיות ריבוניות במובנים אחרים, להניב שיתוף פעולה.

2.2 התיאוריה הריאליסטית

הברון רוטשילד הוא פועל בשטחה של האימפריה העותמאנית, פועל מול רוסיה ופועל למען הצלתם של היהודים, פועל באופן מוחלט למען היישוב היהודי והעם היהודי.

2.3 מושג שחקן לא מדיני

שחקנים במערכת הפוליטית העולמית, הם ישויות שיש להם אינטרסים, עוצמה, יכולת לקבל החלטות ואוטונומיה בהתנהלות שלהם. האוטונומיה אינה מוחלטת כמו שלמדינה אין אוטונומיה מוחלטת- מאחר ויש יחסי עוצמה בין שחקנים, אך יש להם יכולת השפעה בהתאם לקונטקסט שלהם. כדי ששחקן יוכל להשתמש בעוצמה שלו הוא צריך לדעת מה הייחודיות שלו, היכולות שלו, הניסיון שלו, הפעילות שלו וכד'. הברון רוטשילד הוא שחקן לא מדינתי, שחקן מרכזי בעל השפעה רבה ביישוב היהודי בארץ ישראל.

